

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

**Jordánsko-palestinské vztahy na pozadí
událostí Černého září**

Daniel Krejčí

Plzeň 2021

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra blízkovýchodních studií

Studijní program Mezinárodní teritoriální studia

Studijní obor Blízkovýchodní studia

Bakalářská práce

**Jordánsko-palestinské vztahy na pozadí
událostí Černého září**

Daniel Krejčí

Vedoucí práce:

Mgr. Ivan Ramadan, Ph.D.

Katedra blízkovýchodních studií

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2021

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval samostatně a použil jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2021

.....

Tímto bych rád poděkoval Mgr. Ivanovi Ramadanovi, Ph.D. za cenné rady, trpělivost a skvělé vedení mé bakalářské práce.

Obsah

1. ÚVOD	7
2. DŮSLEDKY ŠESTIDENNÍ VÁLKY PRO JORDÁNSKO-PALESTINSKÉ VZTAHY.....	9
2.1 Významné palestinské odbojové organizace.....	11
2.2 Bitva o Karamé.....	13
2.3 Důsledky bitvy o Karamé	15
3. VÝVOJ VZÁJEMNÝCH VZTAHŮ OOP A JORDÁNSKÉ POLITICKÉ REPREZENTACE DO ROKU 1970	16
3.1 Konfliktky a dohody mezi OOP a Jordánskem	17
3.2 Únosy letadel.....	20
4. ČERNÉ ZÁŘÍ.....	23
4.1 Občanská válka	24
4.2 Důsledky Černého září pro Jordánsko	29
4.3 Další důsledky pro Jordánsko.....	32
4.4 Důsledky Černého září pro palestinské organizace.....	34
4.5 Důsledky Černého září v regionu	36
4.5.1 Libanon	36
4.5.2 Saudská Arábie	37
4.5.3 Izrael.....	40

5. ORGANIZACE ČERNÉ ZÁŘÍ	41
5.1 Mnichovský masakr	43
6. ZÁVĚR	45
7. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ	50
8. RESUMÉ	55

1. ÚVOD

Občanská válka mezi palestinskými fedajíny a jordánským režimem, později označovaná jako Černé září, se odehrála na území Jordánska na přelomu šedesátých a sedmdesátých let 20. století. Události Černého září jsou důležitým mezníkem jak pro vývoj meziarabských vztahů, tak pro pozdější vývoj izraelsko-palestinského konfliktu. Po Šestidenní válce v roce 1967 se Organizace pro osvobození Palestiny a v ní sdružení fedajíni přesunuli na území Jordánska, kde narůstal jejich politický i vojenský vliv. Tato situace začala postupně narušovat autoritu jordánské vlády a bezpečnostní situaci v zemi, zejména po palestinských pokusech o svržení monarchie a převzetí moci. Mezi oběma stranami došlo ke krvavým střetům, které měly za následek značný počet obětí na obou stranách. Finální jordánská ofenzíva proti Palestincům na začátku sedmdesátých let vyústila v odchod OOP a jejích frakcí z Jordánska.

Tato bakalářská práce se bude zabývat příčinami, vývojem a důsledky zmíněného konfliktu, přičemž se zaměří na období po Šestidenní válce, kdy byli Palestinci vyhnáni ze Západního břehu Jordánu, na bilaterální vztahy mezi Jordánci a Palestinci během ozbrojeného konfliktu mezi OOP a královským režimem, a posléze naváže vývojem jordánsko-palestinských vztahů po Černém září až do roku 1975, kdy začala občanská válka v Libanonu. První část práce se bude zabývat příčinami, které vyústily v události Černého září. Druhá část bude rozebírat samostatný průběh bojů a politickou situaci v letech 1970 a 1971. Stěžejní pak bude představení důsledků konfliktu jak pro Palestince, tak pro jordánskou stranu a další arabské země v regionu, které budou analyzovány v třetí části práce.

Tato bakalářská práce si klade za cíl zmapovat vývoj jordánsko-palestinských vztahů od Šestidenní války, zjistit příčiny vzniku konfliktu v září roku 1970 a posléze popsat, jaké měly události Černého září dopad na vývoj palestinské otázky a pozdější jordánsko-palestinské vztahy a v širším kontextu na situaci na Blízkém východě.

Při zpracování práce bude využita zejména kombinace metod přímých a progresivních. Použity budou primární a sekundární zdroje, přičemž se práce snaží problematiku jordánsko-palestinských vztahů vysvětlit jasně, srozumitelně a objektivně. Metodou přímou se bude práce snažit definovat oba subjekty, Jordánsko a Palestince, a zaměří se na jejich vzájemnou interakci a vývoj vztahů mezi nimi. Progresivní metodou se práce snaží držet chronologické linie, kdy zpracovává fakta od starších po novější. Sekundární zdroje sestávají z odborných publikací se zaměřením na zkoumané téma a relevantních internetových zdrojů. Stěžejní publikace při vypracovávání této bakalářské práce byli Yasir Arafat: A Political Biography od Barryho Rubin a Judith Colp Rubin, The Modern History of Jordan od Kamala Salibiho a Lion of Jordan od Aviho Shlaim.

Arabská slova, především jména arabských osobností, přepisují pomocí transkripce z arabského jazyka do jazyka českého, jako například písmeno *qáf* (ق) jako q, *wáw* (و) jako w, *džím* (ج) jako dž a podobně. K transkripci používám klíč k transkripci uvedený v publikaci Duchovní cesty islámu od Prof. Luboše Kropáčka. Cizí pojmy, které v jazyce českém nejsou používány, odlišuji v textu kurzívou.

Důvodem výběru tématu byl můj zájem o palestinskou problematiku a snaha podat objektivní studii o událostech Černého září, které svým významem přesáhly hranice Jordánska a předznamenaly další vývoj izraelsko-palestinského konfliktu.

2. DŮSLEDKY ŠESTIDENNÍ VÁLKY PRO JORDÁNSKO-PALESTINSKÉ VZTAHY

Válečný konflikt z roku 1967 mezi Izraelem a jeho arabskými sousedy, známý jako Šestidenní válka, vyústil ve dnech 5. až 10. června v drtivou porážku Arabů.¹ Po této válce Jordánsko utrpělo významnou politickou a vojenskou ztrátu. Celé jordánské letectvo a přibližně 80% veškeré obrany Jordánského království bylo během konfliktu zničeno. Jednou z největších újem pro Jordánsko však byla ztráta kontroly nad Západním břehem Jordánu, které získal král Abdulláh I. v roce 1948.² Kromě obsazeného Západního břehu, se Izrael zmocnil také Golanských výšin, které patřily Sýrii a Sinajského poloostrova, který náležel Násirovu Egyptu.³

Pro Araby byl výsledek této války zcela devastující a politicky ponižující. Také pro Organizaci pro osvobození Palestiny (OOP), která vznikla tři roky před již zmíněným konfliktem v roce 1964, byl tento stav velmi znepokojivý. Dříve byla OOP organizací, která byla ovlivněna egyptskou politikou. Pod vedením Ahmada Šuqajrího se OOP zdiskreditovala politikou závislosti na arabských státech a jejich režimech, zvláště ochotou podřídít se politicky Káhiře. Pozdější OOP výrazně pozměnila své politické strategie. Po válce Ahmad Šuqajrí rezignoval a jeho nenápadným nástupcem se stal Jahja Hammúda, který OOP vedl až do roku 1969. Postupně se začalo prosazovat politické hnutí Fatah, založené roku 1959 Jásirem Arafatem, Saláhem Chaláfem a dalšími

¹ TERRILL, W. A.: The Political Mythology of the Battle of Karameh. *Middle East Institute*, str. 94.

² SHLAIM, A.: *Lion of Jordan*, str. 255.

³ TERRILL, W. A.: The Political Mythology of the Battle of Karameh. *Middle East Institute*, str. 94.

palestinskými nacionalisty, které se po válce v roce 1967 připojilo k OOP.⁴

Situace pro Palestince po Šestidenní válce nebyla příznivá. Tím, že Izrael obsadil Západní břeh Jordánu a celá oblast byla pod jeho okupační správou, zvedla se masivní uprchlická vlna Palestinců, která směřovala do Jordánska. Počet uprchlíků se odhaduje na přibližně 300 000 z jednoho milionu, kteří na předtím zmíněném území žili.⁵ Díky tomu začalo obyvatelstvo postupně volit cestu odboje a na síle nabírala rovněž OOP, která do té doby nedisponovala příliš velkým vlivem. V této době se vedení OOP nacházelo v Ammánu a s velkým přívalem palestinských uprchlíků do Jordánska došlo k významné demografické změně území hášimovského království. Původní jordánské beduínské obyvatelstvo začali početně převyšovat palestinští uprchlíci. Král Husajn začal být touto změnou velice znepokojen a OOP se pomalu stávala protivníkem, který by mohl potenciálně ohrozit Jordánsko.⁶

Porážka z června roku 1967 je označována jako *an-naksa*, neboli obrat zpět. Pro krále Husajna byla tato složitá situace obrovskou výzvou, neboť v jeho rukou byla budoucnost celého Jordánska.⁷

Husajnovým hlavním cílem po válce bylo obnovit kontrolu nad územím Západního břehu a Jeruzaléma. Věděl, že tohoto cíle nelze dosáhnout pouze vojenskými prostředky, ale že bude důležité využít především diplomacii, která nabízela jedinou naději.⁸

⁴ TERRILL, W. A.: The Political Mythology of the Battle of Karameh. *Middle East Institute*, str. 95.

⁵ ČEJKA, M.: *Izrael a Palestina*, str. 119.

⁶ Tamtéž, str. 120.

⁷ SHLAIM, A.: *Lion of Jordan*, str. 255.

⁸ Tamtéž, str. 257.

Egypt se stal po válce spojencem Jordánska, byť byl předtím považován spíše za soka. Král Husajn získal přízeň prezidenta Gamala Abd an-Násira zejména tím, že jordánské síly bojovaly bok po boku egyptské armády během zmíněného konfliktu. 22. června obdržel král Husajn dopis od Násira, kde vzdal hold hrdinskému boji jordánského vojska, a kde současně nabídl militantní a finanční podporu Jordánsku. Později Gamal Abd an-Násir také přijal krále Husajna v Egyptě, kde bylo uzavřeno nové významné spojení.⁹

2.1 Významné palestinské odbojové organizace

Organizace pro osvobození Palestiny, arab. *Munadhdhamat at-Tahrir al-Filastíníja*, vznikla 28.května 1964¹⁰ na palestinském národním kongresu z iniciativy prvního summitu Ligy arabských států. OOP se následně stala hlavní zastřešující organizací dalších menších palestinských frakcí¹¹ a jak již bylo uvedeno v předchozí kapitole, předsedou OOP se stal Ahmad Šuqajrí.¹² V důsledku Šestidenní války OOP prošla znatelnou transformací, kdy se z pro-egyptské organizace stala nezávislou organizací s cílem osvobodit území okupovaná Izraelem.¹³ Významnou palestinskou národní politickou stranou a současně největší frakcí v rámci OOP je Fatah, založený v roce 1959.¹⁴ Počátky aktivity Fatahu lze zaznamenat již na počátku padesátých let.¹⁵ Fatah se v roce 1967 přidal k OOP, jejímž tehdejším lídrem byl Jahjá Hammúda, a stala se tak nejvýznamnější frakcí celé Organizace

⁹ SHLAIM, A.: *Lion of Jordan*, str. 258.

¹⁰ ČEJKA, M.: *Izrael a Palestina*, str. 102.

¹¹ The Palestinians: people, history, politics, str. 139.

¹² ČEJKA, M.: *Izrael a Palestina*, str. 102.

¹³ TERRILL, W. A.: The Political Mythology of the Battle of Karameh. *Middle East Institute*, str. 95.

¹⁴ BARACSKAY, D.: *The Palestine Liberation Organization*, str. 5.

¹⁵ The Palestinians: people, history, politics, str. 140.

pro osvobození Palestiny. Pro Jásira Arafata to tehdy znamenalo další krok na cestě k vedení OOP, předsedou se stal v roce 1969, a jeho politická činnost učinila z OOP organizaci, se kterou se počítalo v mezinárodním kontextu.¹⁶

Narůstající nacionalistické cítění a odpor vůči Izraeli se pro Palestince staly tmelícím prvkem a součástí identity palestinské lidu. Z toho důvodu se v srpnu 1967 spojilo Arabské nacionalistické hnutí, založené Georgem Habašem, počátkem 50.let s dalšími menšími frakcemi, které daly vznik Lidové frontě pro osvobození Palestiny, arab. al-Džabha aš-ša'abíja li-tahrír Filastín. Ideologie této organizace byla výrazně levicová a byla ovlivněna marxismem-leninismem, který se mísil se sekulárním arabským nacionalismem. K OOP se LFOP přidala v roce 1968 a zaujala tak post druhé nejvýznamnější frakce OOP. V roce 1969 se od LFOP odštěpilo nové odbojové hnutí zvané Demokratická fronta pro osvobození Palestiny, arab. al-Džabha ad-dímuqrátíja li-tahrír Filastín, jejímž vůdcem se stal Nájif Hawatma. DFOP v podstatě vycházela z levicové LFOP a jejím cílem bylo osvobození Palestiny prostřednictvím revoluce a svržení arabských monarchií.¹⁷

Před válkou v roce 1967 se palestinské skupiny zaměřovaly na vytvoření organizovaného odboje, každé z hnutí mělo však politickou oporu v jiném z arabských režimů. Tento způsob fungování se změnil po Šestidenní válce, kdy se hlavní strategií všech palestinských organizací stalo získat uznání od arabských politických vůdců, soustředit se na ochranu palestinského hnutí a plánovat taktické operace proti sionistickému nepříteli.¹⁸

¹⁶ ČEJKA, M.: *Izrael a Palestina*, str. 102-103.

¹⁷ Tamtéž, str.109.

¹⁸ PEARLMAN, W.: *Violence, Nonviolence, and the Palestinian National Movement*, str. 147.

2.2 Bitva o Karamé

Po válce v roce 1967 zřídil Fatah partyzánskou základnu poblíž jordánského města Karamé, ze které se následně snažili dobít Západní břeh, a kde se současně nacházel uprchlický tábor.¹⁹ V počátcích roku 1968, kdy byli palestínští partyzáni po těžkých ztrátách vyhnáni za řeku Jordán, se začali soustředit na operace proti Izraeli. Palestinci se opakovaně pokoušeli dostat do kopců na Západním břehu řeky Jordán, ale téměř pokaždé po jeho překročení byli odhaleni a zajati izraelskými vojáky. Během těchto výbojů, které probíhaly na Západním břehu, se v Jordánsku začala politická situace mezi králem Husajnem a Palestinci zhoršovat. Napětí sílilo, přestože v následující bitvě u Karamé stáli společně proti Izraelcům.²⁰ Izrael byl palestinskými nájezdy silně znepokojen a posledním aktem, který již Izraelci nestrpěli, byl výbuch školního autobusu v poušti Arava, který přejížděl přes důl postavený palestinskými partyzány, a najel na minu. Tato událost způsobila smrt dvou učitelů a zranění několika studentů.²¹ Podle jiných zdrojů je udáváno, že exploze školního autobusu, která se přihodila 18. března 1968, způsobila smrt dvou studentů a zranění zbytku cestujících.²² Z palestinské strany přišla zpráva, že důl byl umístněný do omezeného vojenského prostoru. Vedení Izraele i jeho armáda neakceptovali žádné omluvy a začali připravovat operaci proti palestinským guerillám.²³

¹⁹ TERRILL, W. A.: The Political Mythology of the Battle of Karameh. *Middle East Institute*, str. 95.

²⁰ BLACK, I.; MORRIS, B.: *Mossad: Izraelské tajné války*, str. 252.

²¹ TERRILL, W. A.: The Political Mythology of the Battle of Karameh, *Middle East Institute*, str. 95.

²² GILBERT, M.: *Izrael: Dějiny*, str. 398.

²³ TERRILL, W. A.: The Political Mythology of the Battle of Karameh. *Middle East Institute*, str. 96.

Ve čtvrtek 21. března 1968 v ranních hodinách zamířila izraelská vojska pod vedením Moše Dajana, náčelníka generálního štábu a ministra obrany, na partyzánskou základnu Fatahu u města Karamé. Toto tažení bylo nazváno *Operace Inferno* a hlavním cílem bylo zasadit devastující ránu palestinskému odporu. Palestinci i Jordánci v očekávání izraelského útoku připravili obrané pozice a opevnění.²⁴ Přibližně 15 000 izraelských vojáků zaútočilo na palestinskou základnu, na které nebylo více než 300 ozbrojených partyzánů, kteří ani neměli tak kvalitní výzbroj jako Izraelci. Do bojů však také zasáhla jordánská armáda, jejíž počet vojáků se rovnal počtu na izraelské straně, a byla také velmi dobře vybavena. Izraelci neútočili s hlavním cílem zneškodnit armádu Jordánska, ale počítali s komplikacemi, které jim mohla způsobit.²⁵ Izraelským cílem bylo údajně také poskytnout pomoc králi Husajnovi, aby se vypořádal s Fatahem.²⁶ Po začátku útoku zapojila armáda krále Husajna velmi dobře připravenou obranu v okolí města Karamé, a tím způsobila Izraelci větší ztráty, než se kterými Husajn počítal.²⁷

Následně se izraelské jednotky začaly pomalu stahovat zpět, během této chvíle se Palestinci pokoušeli o útek. Do večera téhož dne byli Izraelci zpět na svých základnách v Izraeli a na Západním břehu.²⁸

²⁴ Tamtéž, str. 96.

²⁵ Tamtéž, str. 97.

²⁶ BLACK, I.; MORRIS, B.: *Mossad: Izraelské tajné války*, str. 253.

²⁷ TERRILL, W. A.: *The Political Mythology of the Battle of Karameh*. *Middle East Institute*, str. 97.

²⁸ Tamtéž, str. 97.

2.3 Důsledky bitvy o Karamé

Konec bitvy u Karamé byl okamžik stažení izraelských jednotek, které po dobře provedené ofenzivě jordánské armády utrpěly větší škody, než očekávaly. Ztráty na životech lze stěží přesně určit, a to z důvodu odlišnosti údajů z různých zdrojů. Všechny tři strany, izraelská, jordánská a palestinská udávají různá čísla.²⁹

Izrael tuto misi považoval za částečně splněnou, jelikož se mu podařilo základnu zničit a způsobit protivníkovi řadu ztrát. Palestinská verze průběhu tohoto konfliktu se v mnoha ohledech značně odlišuje. Zdůrazňuje partyzánské hrdinství Palestinců, kteří čelili nepřemožitelné přesile. V podstatě všechny tři strany považovaly výsledek bitvy za své vítězství.³⁰ OOP bitvu využila politicky k získání světového veřejného mínění. Jásir Arafat se po této bitvě stal panarabským hrdinou, který svými činy zaujal pozornost světových médií a obsadil přední stránky významných západních časopisů a novin.³¹ Byl proto také v prosinci 1968 představen světové veřejnosti na titulní straně časopisu Time, což mělo za následek růst jeho popularity a medializaci OOP.³² Pro Araby se stal symbolem, který do určité míry nahradil Gamála Abd an-Násira, protože dokázal převahu nad Izraelci a způsobil jim větší škody, než všechny ostatní arabské armády dohromady.³³ Arafatovi už tedy nebránilo nic v tom, aby se stal vůdčí osobností palestinského odboje a 3. února roku 1969 byl v Káhiře na zasedání Palestinské národní rady zvolen předsedou OOP.³⁴

²⁹ TERRILL, W. A.: The Political Mythology of the Battle of Karameh. *Middle East Institute*, str. 97–98.

³⁰ Tamtéž, str. 98–103.

³¹ BEN-AMI, S.: *Scars of War, Wounds of Peace*, str. 137.

³² ČEJKA, M.: *Izrael a Palestina*, str. 141.

³³ BEN-AMI, S.: *Scars of War, Wounds of Peace*, str. 137.

³⁴ ČEJKA, M.: *Izrael a Palestina*, str. 141.

3. VÝVOJ VZÁJEMNÝCH VZTAHŮ OOP A JORDÁNSKÉ POLITICKÉ REPREZENTACE DO ROKU 1970

Událostem Černého září v roce 1970 předcházela řada rozbrojů a konfrontací mezi jordánskou armádou a tzv. fedajíny. *Fidá'í* znamená v arabštině „muž ochotný obětovat se“, přičemž síla a prestiž fedajínů začala po roce 1968 stoupat.³⁵ Po střetu izraelských jednotek s OOP a jordánskou armádou v bitvě u Karamé v březnu 1968 začal masivně narůstat počet fedajínů a zájemců, kteří se chtěli přidat k palestinským odbojovým skupinám, jakou byl například Fatah. To způsobilo značný nárůst celkového počtu členů fedajínských skupin. Také výsledky bitvy u Karamé a vyhlášení palestinského vítězství nad sionistickým nepřítelem vneslo Jásira Arafata a Palestince do celosvětového povědomí.³⁶ Do té doby bylo hlavním místem působení fedajínů pouze území v údolí Jordánu a jejich přítomnost v Ammánu nebyla příliš výrazná.³⁷ Palestincům se dostalo také finanční podpory od různých arabských vlád a těšili se podpoře obyvatelstva arabských zemí.³⁸

Vedení ozbrojeného boje proti sionistickému nepříteli se stalo pilířem palestinského nacionalismu. Posílila se legitimita OOP, což umožnilo organizaci vybudovat si vlastní politické, ekonomické a sociální instituce. Ozbrojený odboj a budování státu šly ruku v ruce a staly se součástí palestinské identity. Správní autonomie ve fedajínských táborech rostla, Palestinci měli své vlastní finanční instituce a provozovali vlastní sociální služby. Jak postupně vliv palestinského elementu rostl,

³⁵ SHLAIM, A.: *Lion of Jordan*, str. 315.

³⁶ RUBIN, B.; RUBIN, J. C.: *Yasir Arafat: A Political Biography*, str. 48–49.

³⁷ SALIBI, K.: *The Modern History of Jordan*, str. 229.

³⁸ SHLAIM, A.: *Lion of Jordan*, str. 315.

stále více palestinská přítomnost zasahovala do jordánských vnitřních záležitostí.³⁹

3.1 Konflikty a dohody mezi OOP a Jordánskem

Jeden z prvních střetů mezi Palestinci a Jordánskem se odehrál na začátku listopadu roku 1968, kdy členové malé fedajínské organizace s názvem *an-Nasr* (Vítězství) pod vedením Táhira Dablána napadli stanoviště jordánské policie v Ammánu. Po tomto útoku nařídila jordánská vláda protiofenzivu, kdy byl Táhir Dablán zadržen, uvězněn a odsouzen k trestu smrti. Úder proti an-Nasru byl varováním pro ostatní fedajínské skupiny, aby se řídily jordánskými zákony a respektovaly vládu a krále. Obě strany v tuto chvíli však stále předstíraly spolupráci.⁴⁰

V prosinci 1968 byla uzavřena bilaterální dohoda mezi OOP a Jordánským královstvím, jejímž hlavním cílem bylo udržet vzájemnou kooperaci obou stran, mír a oprostít se od aktů, které by vedly k napětí mezi oběma stranami. Součástí této dohody bylo ujednání o politické autonomii fedajínů, ovšem za současného respektu k suverenitě jordánské vlády. Jak se ale později ukázalo, tato dohoda neměla významnější dopad na zmírnění situace mezi fedajíny a jordánskou armádou, neboť byla oběma stranami v praxi ignorována.⁴¹

Mezi OOP a jordánskou armádou došlo k několika dalším krvavým střetům v listopadu roku 1969. V důsledku těchto událostí uzavřeli král Husajn a Jásir Arafat dohodu, kdy měl být obnoven pořádek a dosaženo urovnání mezi Arafatovými silami a jordánskou armádou. Palestincům

³⁹ SHLAIM, A.: *Lion of Jordan*, str. 315.

⁴⁰ SALIBI, K.: *The Modern History of Jordan*, str. 230.

⁴¹ NEVO, J.: September 1970 in Jordan: A Civil War?. *Civil wars*, str. 222.

bylo zakázáno nosit uniformy ve městech, zastavovat auta nebo zatýkat obyvatele. V tajných doložkách Arafat znovu přislíbil, že Palestinci nebudou provádět žádné přeshraniční útoky na izraelské cíle z jordánského území, načež Jordánsko zaručilo právo OOP využívat území jako svou základnu pro operování organizace.⁴²

Na začátku roku 1970 George Habaš za LFOP (Lidová fronta pro osvobození Palestiny) a Nadžíf Hawátma za DFOP (Demokratická fronta pro osvobození Palestiny) požadovali svržení jordánské monarchie a nahrazení státního zřízení militantní levicovou republikou. Podle tvrzení George Habaše a Nadžífa Hawátma nebylo osvobození Palestiny možné dosáhnout, dokud nebude osvobozeno území Západního břehu.⁴³

Jásir Arafat porušil dohodu během několika dní po jejím ujednání a znovu došlo k bojům mezi oběma stranami.⁴⁴ Krvavé potyčky mezi jordánskými bezpečnostními silami a Palestinci vypukly v únoru 1970 na ulicích v Ammánu. Důsledkem těchto střetů bylo přibližně 300 mrtvých, neúspěšným atentátem byl ohrožen dokonce i život samotného krále Husajna⁴⁵, který se snažil o to, aby palestinské síly respektovaly jordánský režim, avšak marně. Jásir Arafat odmítl požadavky krále Husajna a označil jeho strategii jako spiknutí podporované USA za účelem odzbrojení palestinských sil. Palestinci v reakci na tuto situaci začali mobilizovat vojenské jednotky pod velením Jásira Arafata proti režimu krále Husajna. Tento další krok ukázal, že Jásir Arafat byl schopný kontrolovat všechny palestinské síly na jordánském území.⁴⁶

Král Husajn stále marně čekal na uklidnění situace, a proto ustoupil a zrušil svůj předchozí dekret, který se nepovedlo v praxi aplikovat

⁴² RUBIN, B.; RUBIN, J. C.: *Yasir Arafat: A Political Biography*, str. 48.

⁴³ SALIBI, K.: *The Modern History of Jordan*, str. 232.

⁴⁴ RUBIN, B.; RUBIN, J. C.: *Yasir Arafat: A Political Biography*, str. 48–49.

⁴⁵ ČEJKA, M.: *Izrael a Palestina*, str. 142.

⁴⁶ SALIBI, K.: *The Modern History of Jordan*, str. 233.

a došlo k nové dohodě s palestinským vedením. Tato nová dohoda byla v zásadě podobná té předchozí, kterou se vedení OOP nepodařilo implementovat. S novými podmínkami chtěla jordánská vláda mít OOP pod vlastní kontrolou za účelem udržování kázně, vojáci neměli nosit zbraně a uniformy na ulicích. Král Husajn vedl v následujících měsících politiku s cílem uklidnit situaci mezi OOP a Jordánskem a odmítal jakékoliv politické řešení s Izraelem. Palestinské síly však během dubnové návštěvy náměstka ministra zahraničí USA Josepha J. Sisca v Jordánsku zinscenovaly protiamerické nepokoje a obvinily americkou zahraniční politiku ze snahy o vynucení si podřízení palestinského lidu a z likvidace revoluce.⁴⁷

Situace v Jordánsku se v červnu 1970, po návratu krále Husajna ze setkání s egyptským prezidentem Gamálem Abd an-Násirem, výrazně zhoršila. Jordánská vláda totiž začala vyvíjet tlak na omezení palestinského odboje.⁴⁸ Následně došlo k dalšímu střetu jordánských vojáků a OOP. Kvůli němu král Husajn znovu sliboval volnou ruku politice OOP vůči Izraeli, avšak jen v případě, že palestinské akce nezasáhnou do vnitřních jordánských záležitostí. Arafatovi byl nabídnut vládní post, který však odmítnul s tím, že jeho jediným cílem je eliminace Izraele a jeho přítomnosti na Západním břehu Jordánu. Deset palestinských odbojových skupin posílilo vzájemnou koordinaci vytvořením tzv. Ústředního výboru pro palestinské ozbrojené boje v Jordánsku a Jásir Arafat byl zvolen jeho vrchním velitelem.⁴⁹ Král Husajn vyzval představitele Alžírsko, Tuniska, Libye, Egypta a Súdánu, aby jako mírový výbor uklidnili aktuální situaci v Jordánsku. Tato jednání vyústila v další dohodu, která byla podepsána 10. července 1970. Podmínky byly podobné jako u předchozích dohod, avšak nová dohoda uznala

⁴⁷ SALIBI, K.: *The Modern History of Jordan*, str. 233.

⁴⁸ Tamtéž, str. 233.

⁴⁹ RUBIN, B.; RUBIN, J. C.: *Yasir Arafat: A Political Biography*, str. 49.

palestinský Ústřední výbor. Fedajínům byl umožněn volný pohyb, ale měli zakázáno ve městech nosit zbraně a jejich základny a skladiště měly být zrušeny.⁵⁰

Jásir Arafat si svým postupem nejen znepřátelil jordánského krále, armádu a část obyvatel, ale rovněž ztratil oblibu egyptského prezidenta Gamála Abd an-Násira, který byl významným spojencem a sponzorem OOP. V červenci přijaly Egypt a Jordánsko plán amerického ministra zahraničí Williama Rogerse, založený na navrácení území anektovaného Izraelem během Šestidenní války v roce 1967. Arafat tento plán odsoudil a vyhrožoval použitím ozbrojené síly, aby zabránil jakémukoli řešení s Izraelem. Demonstranti z OOP vyšli s plakáty Gamála Abd an-Násira v podobě osla, což egyptského prezidenta urazilo. Arafat následně navštívil Egypta, Gamal Abd an-Násir jej však varoval, že pokud vyprovokuje jordánského krále ke konfrontaci, Egypt Palestince dále nepodpoří a ze strany jordánské armády bude hrozit OOP porážka. Tato varování však palestinský vůdce ignoroval.⁵¹

3.2 Únosy letadel

První z únosů letadel se odehrál v červnu 1968, kdy bylo uneseno letadlo izraelské společnosti El Al a byla tak zahájena pro Izraelce nová forma palestinského terorismu, pro Palestince nový způsob odboje.⁵² Pravidelný let z Londýna do Tel Avivu s mezipřistáním v Římě byl odkloněn směrem na Alžírsko, kde byli po přistání pasažéři drženi po dobu 40 dní. Jednalo se tedy o jeden z nejdéle trvajících únosů.⁵³

⁵⁰ SALIBI, K.: *The Modern History of Jordan*, str. 234.

⁵¹ RUBIN, B.; RUBIN, J. C.: *Yasir Arafat: A Political Biography*, str. 49.

⁵² BEN-AMI, S.: *Scars of War, Wounds of Peace*, str. 137.

⁵³ History of airliner hijackings. *BBC*.

Tento únos měli na svědomí partyzáni z Lidové fronty pro osvobození Palestiny (LFOP). Po přistání na území Alžírsko LFOP odmítla předat letadlo, stejně tak jako propustit jeho pasažéry. Nakonec byli téměř všichni zadržovaní osvobozeni, s výjimkou 12 židovských mužů, kteří se stali zajatci partyzánů přibližně po dobu pěti týdnů do chvíle, kdy Izrael souhlasil s vydáním 16 odsouzených vězňů Palestinců.⁵⁴

Jeden z nejvíce medializovaných únosů letadel se však odehrál na začátku září 1970, kdy se LFOP podařilo unést celkem čtyři letadla aerolinek TWA, Swissair, BOAC a Pan-Am.⁵⁵ Letadla společností SwissAir a TWA přistáli na opuštěných drahách na letišti Dawson's Field, které se nachází severozápadně od Ammánu. Letadlo společnosti Pan-Am přistálo v Káhiře, kde bylo vyhozeno do povětří poté, co byli cestující a členové posádky propuštěni. LFOP mezitím na Dawson's Field držela 310 cestujících, včetně členů posádky obou letadel a vyhrožovala, že letadla vyhodí do povětří, pokud nebudou propuštěni zatčení fedajíni ve střední Evropě a Velké Británii a Izraeli.⁵⁶ Radikální palestinská frakce vytyčila 72hodinové ultimátum pro propuštění sedmi ozbrojenců, kteří byli zadrženi Švýcarskem, Velkou Británií a Německem. Mezi tyto ozbrojence také patřila i Lajla Chálid, která se na londýnském letišti pokusila unést letadlo společnosti El Al.⁵⁷ Lejla Chálid, členka LFOP, se stala jednou z nejvýznamnějších palestinských teroristek, z hlediska Palestinců symbolem odboje.⁵⁸ Poslední unesené letadlo, které mířilo z Bombaje do Londýna, bylo donuceno 9. září 1970 přistát Dawson's Field, stejně jako ostatní letadla.⁵⁹ Letadlo patřilo společnosti BOAC a na palubě bylo 115 osob. Tři dny na to bylo propuštěno 425 cestujících a členů posádky a

⁵⁴ World: Drama of the desert: The week of the Hostages. *Time*.

⁵⁵ ČEJKA, M.: *Izrael a Palestina*, str. 107.

⁵⁶ SALIBI, K.: *The Modern History of Jordan*, str. 236.

⁵⁷ 1970: Hijacked jets destroyed by guerillas. *BBC*.

⁵⁸ ČEJKA, M.: *Izrael a Palestina*, str. 107.

⁵⁹ 1970: Hijacked jets destroyed by guerillas. *BBC*.

letadla byla vyhozena do povětří. 371 cestujících bylo osvobozeno a převezeno do Ammánu, zatímco 54 bylo drženo LFOP jako rukojmí po dobu dvou týdnů.⁶⁰ Mluvčí LFOP v Bejrútu uvedl, že cílem únosů letadel bylo dát USA lekci za jejich podporu Izraele v průběhu předchozích let.⁶¹

⁶⁰ SALIBI, K.: *The Modern History of Jordan*, str. 236.

⁶¹ SHLAIM, A.: *Lion of Jordan*, str. 327.

4. ČERNÉ ZÁŘÍ

K dalším konfrontacím mezi jordánskou armádou a fedajíny došlo ke konci srpna v roce 1970, postupně se začalo schylovat k občanské válce. Palestinské síly zahrnovaly 15 000 palestinských vojáků, kteří se výcvikem ani výzbrojí nemohli rovnat kvalitně připravené 65tisícové armádě jordánského království, která byla ve značné výhodě. Jordánská strana měla obavy z přítomnosti palestinských velitelů v královské armádě, kteří by se mohli pokusit o porušení rozkazu zaútočit na Palestince. Fedajíni byli podporováni Sýrií, Irákem, Alžírskem a Libyí, Egypt se pak vydal střední cestou. Přesto byla armáda Gamála Abd an-Násira připravena.⁶²

1. září 1970 se král Husajn dostal pod těžkou palbu palestinských ozbrojenců během své cesty na letiště. LFOP tak činila ve snaze zamezit mírovým jednáním Jordánska s Izraelem.⁶³ Druhý pokus o atentát na krále Husajna za poslední tři měsíce znovu vyvolal v Ammánu boje mezi lojalisty a fedajíny. Irák na tuto situaci reagoval zprávou, ve které zdůrazňuje, že pokud jordánské síly nezastaví palbu, budou se muset potýkat s iráckými jednotkami, které se nacházely na východě jordánského území již od červnové války v roce 1967.⁶⁴ K finální konfrontaci došlo až 16. září. V předchozí den, 15. září, palestinští fedajíni proklamovali vznik tzv. lidové vlády, či *al-hukúma aš-ša'bija* ve městě Irbid.⁶⁵ Navečer stejného dne král Husajn svolal schůzku ve svém domě v al-Hummaru na okraji Ammánu, které se zúčastnili Wasfí Tall, Zajd Rifa'i, Šaríf Zajd bin Šákir a Hábis al-Madžálí. Všichni účastníci

⁶² SHLAIM, A.: *Lion of Jordan*, str. 325.

⁶³ BARARI, H. A.: Four Decades after Black September: A Jordanian Perspective. *Civil wars*, str. 233.

⁶⁴ SHLAIM, A.: *Lion of Jordan*, str. 326.

⁶⁵ SALIBI, K.: *The Modern History of Jordan*, str. 237.

schůze již nějakou dobu naléhali na jordánského krále, aby zasáhl proti vzrůstající moci fedajínů. Král Husajn rozhodl odvolat civilní vládu a jmenoval vládu vojenskou, v čele s brigádním generálem Muhammadem Dawúdem. Ten byl ve skutečnosti rodilým Palestincem, který byl loajální jordánskému králi a upřednostňoval různé kroky na obranu režimu.⁶⁶

Následující den, 16. září v ranních hodinách, Rádio Ammán oznámilo, že byla deklarována nová vojenská vláda a král Husajn přiznal, že nezvládá kontrolovat situaci. Začal tedy jednat s novým cílem nastolit pořádek v království a vyslal obyvatelům podnětnou prosbu o jednotu národa. Brzy na to LFOP odmítla novou „fašistickou“ vládu, která podle ní byla sestavena s cílem zničit hnutí odporu. Na popud této změny se fedajínské skupiny začaly mobilizovat v celém Jordánsku. Situace v Ammánu v poledne téhož dne se zdála být klidná, avšak ve městech a na vesnicích začaly partyzánské skupiny drancovat obytné budovy, unášet občany a napadat muže a důstojníky. Předseda vlády Muhammad Dawúd proto kontaktoval Jásira Arafata s prosbou o zastavení bojů a vzniklého chaosu. Jásir Arafat prosbu odmítl a rozhodl se nekooperovat s vojenskou vládou.⁶⁷

4.1 Občanská válka

Za počátek občanské války Černé září lze považovat datum 17. září 1970, kdy v ranních hodinách za úsvitu zahájily palestinské guerillové organizace těžkou palbu na severu a severovýchodě od hlavního města.⁶⁸ V prvních hodinách boje partyzánské skupiny zaútočily na všechny pozice ammánských bezpečnostní sil, včetně

⁶⁶ SHLAIM, A.: *Lion of Jordan*, str. 329.

⁶⁷ RAAB, D.: *Terror in Black september: The First Eyewitness Account of the Infamous 1970 Hijackings*, str. 142-143.

⁶⁸ Tamtéž, str. 149.

královského paláce, armády a velitelství zpravodajských služeb. Jordánsko v reakci na tento útok zahájilo silnou protiofenzívu, která se později, podle Palestinců, stala očištnou kampaní a obecnou „vraždou“ Palestinců.⁶⁹ Jordánská armáda, konkrétně 1. pěší divize, vstoupila do hlavního města na posledním úseku dálnice Aqaba-Ammán, která vedla hlubokým vádím podél Džabal Ammán⁷⁰ a zaútočila na opevnění palestinských odbojových hnutí, a to především na uprchlické tábory Džabal al-Hášimí, Džabal al-Husajn a Džabal al-Wahadat. Boje také probíhaly v „osvobozené oblasti“, tedy kole Ramsy, Irbidu a také byly vedeny ve městech Suwajla, as-Salt⁷¹ a v Zarqá, které bylo významným strategickým místem, jelikož leželo na důležité zásobovací trase směrem na sever země.⁷² Jordánská armáda předpokládala, že je schopna ovládnout hlavní město během dvou dnů a do centra města plánovala vstoupit do 19. září.⁷³

Večer téhož dne vydal královský palác prohlášení, že jordánská armáda ovládne celý Ammán, načež vrchní velitel Hábis al-Madžálí tvrdil, že hlavní město je již zcela pod kontrolou jordánských sil, s výjimkou několika rezistentních oblastí. Samotní fedajíni si však nárokovali kontrolu na většinu území hlavního města a drželi si klíčové pozice na příjezdových cestách.⁷⁴ Následující noc proběhla v klidu bez jakýchkoliv konfrontací.

Brzy ráno 18. září 1970 skrze jordánský rozhlas promluvil vrchní velitel Hábis al-Madžálí k fedajínům, kdy jim dával poslední šanci na

⁶⁹ FRUCHTER-RONEN, I.: Black September: The 1970–71 Events and their Impact on the Formation of Jordanian National Identity. *Civil Wars*, str. 250.

⁷⁰ RAAB, D.: *Terror in Black september: The First Eyewitness Account of the Infamous 1970 Hijackings*, str. 150.

⁷¹ FRUCHTER-RONEN, I.: Black September: The 1970–71 Events and their Impact on the Formation of Jordanian National Identity. *Civil Wars*, str. 250.

⁷² 1970: Civil war breaks out in Jordan. *BBC*.

⁷³ RAAB, D.: *Terror in Black september: The First Eyewitness Account of the Infamous 1970 Hijackings*, str. 159.

⁷⁴ Tamtéž, str. 159.

složení zbraní. Armáda poté postupovala disciplinovaně a promyšleně skrze město, ve kterém se již po klidné noci začaly ozývat výstřely ze zbraní. Také na severu probíhaly intenzivní boje, v šest hodin ráno začaly tanky 40. obrněné brigády jordánské armády ostřelovat město Irbid. Také do města Ramsa byl vyslán tankový batalion, kolem města pak vypukla intenzivní bitva.⁷⁵ Téhož dne překročila syrská armáda severní hranice Jordánska v čele s kolonou 200 tanků.⁷⁶ Podle jiného zdroje však Sýrie překročila hranice jordánského království až 20. září.⁷⁷ Sýrie vtrhla do Jordánska pod záminkou ochrany OOP proti královskému režimu a za účelem podpory fedajínů.⁷⁸

V dopoledních hodinách 19. září 1970 v Ammánu stále probíhaly boje mezi jordánskou armádou a palestinskými frakcemi OOP. Města Irbid, Ramsa, Mafrq, Adžlún a Džaraš na severu země byla stále pod kontrolou palestinských partyzánů. Tím, že jordánská armáda postupovala v hlavním městě úspěšně, i když ne zcela podle plánu, začala přesouvat svou pozornost i na tato území. Do Irbidu byly poslány dvě brigády s dělostřeleckou podporou a tanky, které následně nařídily fedajínům opustit město. Boje také zuřily i u města Ramsa, kde Jordánci zaútočili na invazní syrské síly, tanky následně ustoupily do Sýrie.⁷⁹ V odpoledních hodinách byla jordánská armáda ohromena množstvím zbraní a výbušnin, které měli Palestinci k dispozici. Guerillové skupiny byly, co se týče výzbroje, vybaveny mnohem lépe než samotná jordánská armáda a mnoho jejich zbraní bylo ukryto ve vládních budovách. Jordánci věřili, že zde byly uloženy k plánovanému partyzánskému útoku na vládu a nastolení palestinské dominance. V tento moment si uvědomili,

⁷⁵ RAAB, D.: *Terror in Black september: The First Eyewitness Account of the Infamous 1970 Hijackings*, str. 161-162.

⁷⁶ LUKACS, Y.: *Israel, Jordan, and the Peace Process*, str. 114.

⁷⁷ SALIBI, K.: *The Modern History of Jordan*, str. 237.

⁷⁸ ČEJKA, M.: *Izrael a Palestina*, str. 142.

⁷⁹ RAAB, D.: *Terror in Black september: The First Eyewitness Account of the Infamous 1970 Hijackings*, str. 170.

že zahájili ofenzivu proti Palestincům právě včas. V šest hodin večer vrchní velitel Hábis al-Madžálí oznámil příměří v domnění, že bude dodržováno, avšak brzy poté OOP příměří odmítla s tvrzením, že se jedná o past a že palba bude pokračovat, dokud nebude režim svržen.⁸⁰

V úterý 22. září se syrská armáda společně s fedajínskými silami znovu pokusila prorazit jordánské linie směrem do Ammánu. Na tento popud vyslal král Husajn své dva stíhací letouny Hawker-Hunter, ke kterým se přidaly také jordánské obrněné tanky vyslané na sever od hlavního města. S jordánskou palbou utrpěly syrské pozemní síly velké ztráty, přesto se okolo desáté hodiny dopoledne rozhodly zahájit tažení směrem na jih. Boje zuřily celých dvanáct hodin, během nichž odmítl tehdejší syrský ministr obrany Háfiz al-Asad nasadit do boje syrské letectvo, navzdory požadavkům strany Ba'ath a Sovětů.⁸¹ Nakonec byla syrská armáda odražena velkou jordánskou ofenzívou⁸² a následující den opustila území Jordánska. Háfiz al-Asad také nařídil stažení obrněných jednotek poté, co byla zmobilizována izraelská armáda a její letouny začaly přelétat nad syrskými vojsky.⁸³ Král Husajn předtím požádal o pomoc Washington a Londýn, ale poté co byl informován, že na mobilizaci britských nebo amerických jednotek není dostatek času, přijal izraelské armádní posily⁸⁴, které hrály roli pouze v odražení další eskalace konfliktu mezi syrskými vojsky a Jordánskem.⁸⁵ Kuvajt a Libye následně pozastavily své subvence Jordánsku.⁸⁶

Několik palestinských vojáků bojujících za jordánskou armádu zběhlo a přidalo se na stranu palestinských ozbrojených organizací, kam

⁸⁰ RAAB, D.: *Terror in Black september: The First Eyewitness Account of the Infamous 1970 Hijackings*, str. 171–172.

⁸¹ Tamtéž, str. 191–194.

⁸² LUKACS, Y.: *Israel, Jordan, and the Peace Process*, str. 114.

⁸³ ČEJKA, M.: *Izrael a Palestina*, str. 142.

⁸⁴ SALIBI, K.: *The Modern History of Jordan*, str. 237.

⁸⁵ SHLAIM, A.: *Lion of Jordan*, str. 238.

⁸⁶ SALIBI, K.: *The Modern History of Jordan*, str. 237.

se taktéž přidali někteří jordánští bojovníci (transjordánského původu), kteří zůstali po boku Palestinců až do konce bojů v červenci 1971. Jordánská armáda zajala v rané fázi bitvy několik významných palestinských lídrů, mezi nimiž byli Abu Ijád nebo Fárúq al-Qaddúmí. 23. září zajatý Abu Ijád a král Husajn podepsali mírovou dohodu a palba byla zastavena. S touto novou dohodou měly všechny palestinské organizace respektovat zákony království, opustit své základny a nové základny vystavět podél hranic okupovaného území Západního břehu. Na druhé straně muselo Jordánsko vyjednávat s OOP jako s právoplatným zástupcem palestinského lidu a stáhnout svoji armádu z hlavního města. Přes všechny tyto podmínky však nebyly výsledky dohody úspěšné.⁸⁷

Postoj egyptského prezidenta Gamála Abd an-Násira byl k těmto událostem neutrální. Pokoušel se o sjednání míru mezi OOP a Jordánskem prostřednictvím svého náčelníka generálního štábu již od prvního dne bojů, avšak marně. Po neúspěchu těchto pokusů se Gamál Abd an-Násir rozhodl svolat arabský summit, který se měl konat v Káhiře.⁸⁸ Během poledne 27. září 1970 dorazil král Husajn do Káhiry, kde se setkal s egyptským prezidentem, avšak jejich setkání bylo velmi napjaté. Na jednání summitu se připojil také Jásir Arafat. Oba s králem Husajnem měli na bocích revolvery, pravděpodobně v rámci oboustranné nedůvěry.⁸⁹ Na summitu společně podepsali novou čtrnáctibodovou mírovou dohodu, v jejíchž podmínkách bylo okamžité příměří mezi oběma stranami, propuštění všech zajatých, rychlé stažení jordánských vojsk na své základny a vystěhování palestinských ozbrojených organizací

⁸⁷ FRUCHTER-RONEN, I.: *Black September: The 1970–71 Events and their Impact on the Formation of Jordanian National Identity. Civil Wars*, str. 250.

⁸⁸ Tamtéž, str. 251.

⁸⁹ RAAB, D.: *Terror in Black September: The First Eyewitness Account of the Infamous 1970 Hijackings*, str. 220.

z Ammánu. Tímto aktem de facto skončila první etapa občanské války v Jordánsku.⁹⁰

4.2 Důsledky Černého září pro Jordánsko

28. září 1970, jeden den po káhírském summitu, postihla egyptského prezidenta Gamala Abd an-Násira srdeční slabost a zemřel. Zřejmě se tak událo v důsledcích dlouhých a komplikovaných jednání.⁹¹ Technicky vzato skončila první fáze bojů a započala druhá fáze Černého září v Jordánsku, která trvala až do července 1971.⁹²

V následujícím období král Husajn plánoval obnovit moc a pořádek v zemi, vypudit síly palestinských radikálních hnutí, reorganizovat vládu a pokusit se o obnovu jordánské ekonomiky, což se mu do konce roku 1970 částečně povedlo.⁹³ Král Husajn po smrti egyptského prezidenta odvolal dočasnou vládu Ahmada Tawqána a na místo toho jmenoval kabinet jordánských loajalistů v čele s Wasfi at-Tallem. Wasfi at-Tall, syn Mustafy Wahbi at-Talla byl transjordánského původu z Irbidu a již dvakrát zastával post předsedy vlády. Předtím byl určitou dobu důstojníkem britské armády během druhé světové války a také dobrovolným důstojníkem arabské osvobozené armády v arabsko-izraelské válce v roce 1948. Politika nového předsedy vlády již od začátku zacílila především na dokončení likvidace fedajínského hnutí v Jordánsku. Nárůst vlasteneckého cítění v zemi den ode dne rostl a poskytl tak králi a novému předsedovi vlády v této politice pevnou podporu.⁹⁴

⁹⁰ FRUCHTER-RONEN, I.: Black September: The 1970–71 Events and their Impact on the Formation of Jordanian National Identity. *Civil wars*, str. 251.

⁹¹ ČEJKA, M.: *Izrael a Palestina*, str. 142.

⁹² FRUCHTER-RONEN, I.: Black September: The 1970–71 Events and their Impact on the Formation of Jordanian National Identity. *Civil wars*, str. 251.

⁹³ Tamtéž, str. 251.

⁹⁴ SALIBI, K.: *The Modern History of Jordan*, str. 239.

V Jordánsku se již OOP nedařilo jako v předchozích letech a jordánská opozice začala se silnou protiofenzívou k odstranění hnutí. Dne 13. října byl vůdce OOP donucen podepsat tzv. Ammánskou dohodu, která doplňovala podepsanou dohodu z Káhiry z 27. září o rozpuštění fedajínských základů v celé zemi, zákazu nošení zbraní a uniforem na veřejnosti. Také museli dodržovat zákony a všechny požadované předpisy. Na druhou stranu jordánský režim umožnil amnestii pro všechny fedajínské vězně a povolení k návratu pro George Habaše a Nadžífa Hawátmeha, vůdce radikálních palestinských stran LFOP a DFOP, za předpokladu, že budou fungovat v rámci OOP, a ne samostatně mimo organizaci.⁹⁵ Dalším ze zásadních pozitiv nové dohody bylo uznání OOP Jordánskem za zástupce palestinského lidu, a tím dohoda implikovala Arafata jako hlavního představitele Palestinců. Z politického hlediska umožnila tato klauzule fedajínům pohlížet na tento akt jako na vítězství pro Palestince.⁹⁶

Jásir Arafat se pokoušel udržovat klidnou politiku vůči Jordánsku a vyhýbat se provokacím vůči režimu, jelikož bylo jasné, že pokud by došlo k jakékoliv provokaci ze strany Palestinců, pak by jordánský režim mohl fedajíny zcela vypudit z Jordánska. OOP se též pokusilo o nápravu vztahů s Egyptem revizí své pozice v otázce Rogersova plánu. V reakci na to Násirův nástupce, nový egyptský prezident Anwar as-Sádát, povolil Fatahu obnovit rozhlasové vysílání v Káhiře, a dokonce souhlasil s přednesem úvodního projevu na osmém zasedání palestinského národního kongresu, který se konal v egyptském hlavním městě v únoru 1971. Na stejném kongresu vystoupili i vůdci LFOP a DFOP, kteří znovu obnovili své výpady vůči jordánskému režimu a požadovali rezoluci, která by stanovila Transjordánsko jako součást

⁹⁵ Tamtéž, str. 240.

⁹⁶ SHLAIM, A.: *Lion of Jordan*, str. 342.

Palestiny. Z jejich pohledu bylo také povinností osvobodit obě oblasti, které byly pod hášimovskou a izraelskou nadvládou. Kdyby bylo takové usnesení přijato, rovnalo by se to vyhlášení války OOP Jordánsku. Jordánské vedení již nerozlišovalo, zda prohlášení učinil Jásir Arafat nebo vůdci LFOP a DFOP a vnímali danou záležitost jako provokaci, kterou jordánský režim neakceptoval.⁹⁷

Jordánská armáda obnovila proti OOP ofenzívu v březnu 1971 tím, že vyhnala palestinské fedajíny z města Irbid, které bylo jejich hlavní baštou na severu země. V dubnu král Husajn nařídil vyhnat všechny fedajíny z hlavního města do kopců mezi městy Džaraš a Adžlún, kde byli v bezpečné vzdálenosti od Ammánu. Fedajínské síly tento akt ponižil, a proto se rozhodly ze svých nových pozic vést partyzánské útoky na hlídky jordánské armády i na vojenská zařízení v okolí.⁹⁸

Palestinské radikální organizace spolu s Fatahem vyzvaly v červnu 1971 prostřednictvím Rádía Bagdád k sesazení jordánského krále s cílem zamezit vzniku izraelsko-jordánské mírové smlouvy.⁹⁹

Dne 13. července zahájilo Jordánsko finální útok na fedajíny v kopcích u Adžlúnu a přilehlých částech údolí Jordánu a do 18. července byla ofenzíva finalizována. Přibližně 2000 lidem bylo umožněno opustit zemi směrem do Sýrie. Přibližně 200 lidí překročilo hranice Západního břehu, jelikož byli raději zajati Izraelci než Jordánci. Následujícího dne, 19. července 1971, byla OOP z Jordánské území vyhoštěna a vítěznou stranou konfliktu Černého září na území hášimovské monarchie se tak stali samotní Jordánci.¹⁰⁰

⁹⁷ SALIBI, K.: *The Modern History of Jordan*, str. 240–241.

⁹⁸ Tamtéž, str. 240–241.

⁹⁹ ČEJKA, M.: *Izrael a Palestina*, str. 142.

¹⁰⁰ SALIBI, K.: *The Modern History of Jordan*, str. 241.

Je velice těžké určit, jakých hodnot dosahují počty obětí Černého září v Jordánsku. Marek Čejka odhaduje počty obětí na 5000 – 10 000.¹⁰¹ Jiné zdroje ale informují, že obětí bylo přes 3000.¹⁰²

4.3 Další důsledky pro Jordánsko

Po všech ozbrojených střetech a vyhoštění palestinské reprezentace z královského území znovu nabyt hášimovský režim v Ammánu ztracené autority.¹⁰³ Křehká jordánská ekonomika byla anarchií těžce poškozena stejně tak jako projekty, které byly pozastaveny. Podnikání stagnovalo téměř ve všech oblastech ekonomiky. Jak v hlavním městě, tak i v okolí bylo možné všude pozorovat aktivitu al-muchábarát, tajné služby.¹⁰⁴ Jordánsko se po Černém září zaměřilo na konsolidaci bezpečnostních struktur, jelikož se obávalo hrozeb, které by mohly představovat okolní arabské státy a rovněž na posílení jordánské armády.¹⁰⁵ Bezpečnostní opatření byla posílena na celém území, na hraničních přechodech byla zavedena nová preventivní opatření. Kontroly byly zavedeny také na hlavních dálnicích a důležitých strategických uzlech. Král chtěl těmito opatřeními předejít návratu fedajínů do země a zabránit situaci, která by dala za vznik novým problémům. Také na letišti byly kontroly přísnější než dříve, kvůli pokusu fedajínů o zmocnění se královského letadla.¹⁰⁶ Po roce 1971 se také

¹⁰¹ ČEJKA, M.: *Izrael a Palestina*, str. 143.

¹⁰² PEARLMAN, W.: *Violence, Nonviolence, and the Palestinian National Movement*, str. 146.

¹⁰³ SALIBI, K.: *The Modern History of Jordan*, str. 243.

¹⁰⁴ Tamtéž, str. 244.

¹⁰⁵ SIRRIYEH, H.: *Jordan and the legacies of the civil war of 1970–71. Civil wars*, str. 79.

¹⁰⁶ SALIBI, K.: *The Modern History of Jordan*, str. 244.

jordánská vnitřní politika zaměřila zejména na podporu národní jednoty, která měla zaručit monarchii přežití a posílit bezpečnost země.¹⁰⁷

Občanská válka z let 1970-1971 mezi Jordánci a Palestinci je považována za nejvýznamnější mezník, který po následující desetiletí formoval bilaterální vztahy Jordánska a Palestiny.¹⁰⁸ Jedním z důsledků Černého září v Jordánsku byl vzestup transjordánského nacionalismu a transjordánské národní identity. Transjordánci považovali Palestince za zrádce a v následujících, sedmdesátých letech 20. století, nabyl na intenzitě trend polarizace společnosti na Jordánce a Palestince.¹⁰⁹

Černé září také změnilo pohled obyvatel Západní břehu na vládu krále Husajna a na jordánský režim. Prezidentům Egypta, Libye a Súdánu byla zaslána petice se stovkami podpisů obyvatel z oblasti Západního břehu, zvané Samaria. Hlavními předměty této petice byla především silná kritika krále Husajna a jeho panování v zemi. Dalšími z bodů bylo také odsuzování násilí páchané hlavními jordánskými představiteli na palestinském lidu.¹¹⁰ Až v polovině druhé dekády po Černém září začala kritika jordánské vlády a krále Husajna ostatními státy Blízkého východu ustupovat do pozadí. V tuto dobu totiž nabylo napětí v Libanonu, kdy se Palestinci začali angažovat do vnitřní politiky státu a pomalu se začalo schylovat k občanské válce.¹¹¹

S určitou pravděpodobností mohl Západní břeh spadnout opět pod správu Jordánska, což králi Husajnovi způsobilo jisté znepokojení. Bylo mu jasné, že nebude moci ovládat oba regiony tak, jak tomu bylo dříve.¹¹²

¹⁰⁷ Tamtéž, str. 245.

¹⁰⁸ BARARI, H. A.: Four Decades after Black September: A Jordanian Perspective. *Civil wars*, str. 213.

¹⁰⁹ SIRRIYEH, H.: Jordan and the legacies of the civil war of 1970–71. *Civil wars*, str. 76–77.

¹¹⁰ FRUCHTER-RONEN, I.: Black September: The 1970–71 Events and their Impact on the Formation of Jordanian National Identity. *Civil wars*, str. 252.

¹¹¹ ROBINS, P.: *A History of Jordan*, str. 146–147.

¹¹² SIRRIYEH, H.: Jordan and the legacies of the civil war of 1970–71. *Civil wars*, str. 80.

V důsledku těchto obav došel král Husajn k myšlence Spojeného arabského království, kterou veřejně oznámil 15. března 1972. V daném návrhu zdůraznil jednotu obou břehů, přičemž by se území dělilo na Transjordánsko a Západní břeh na základě federálního principu a autonomie pro každý z regionů. Oba regiony by však byly pod vládou krále Husajna.¹¹³ Arabské státy, Izrael i OOP nakonec tento návrh zamítly.¹¹⁴

Co se týká demografických změn v důsledku migrace, je důležité zmínit značnou změnu v Jordánsku v letech 1965-1970, kdy se udává číslo 255 000, které značí množství migrace ze země a do ní. Imigrace do země byla tedy větší než emigrace ze země. Naopak je tomu v případě, kdy se dané číslo nacházelo v záporných hodnotách, jako tomu bylo v letech 1970-1975, kdy se hodnota čísla dostala na -30 000, z čehož vyplývá, že imigrace do země byla nižší než emigrace. V letech 1975-1980 se hodnota dostala na -81 000 a v letech 1980-1985 na 82 000. Je logické, že v letech 1965-1970 bylo číslo vysoké z důvodu masivní imigrace palestinského obyvatelstva do Jordánska v důsledku Šestidenní války, avšak v letech 1970-1975 je číslo záporné z důvodu odsunu Palestinců do okolních arabských států, především do Libanonu, kde hodnota migrantů z -70 000 v letech 1965-1970 stoupla na -10 000 v první polovině sedmdesátých let.¹¹⁵

4.4 Důsledky Černého září pro palestinské organizace

V důsledku událostí Černého září byly palestinské odbojové organizace vyhoštěny z území Jordánska a byly nuceny hledat nové útočiště. Tím se mimo jiné stala oblast jižního Libanonu, kde se Palestinci

¹¹³ LUKACS, Y.: *Israel, Jordan, and the Peace Process*, str. 117.

¹¹⁴ SIRRIYEH, H.: *Jordan and the legacies of the civil war of 1970–71. Civil wars*, str. 80.

¹¹⁵ United Nations, 2015.

začali usazovat již od roku 1969, stejně jako v hlavním městě Bejrútu. Různé skupiny OOP operovaly na těchto územích a napadaly území Izraele pomocí dělostřelectva a raket. Tyto akce byly prováděny většinou z palestinských utečeneckých táborů, které se následně stávaly cílem izraelských odvet, během kterých bylo zabito i mnoho civilistů. Přes tento vývoj již nebylo postavení Palestinců tak výhodné, co se týkalo demografického rozložení. Po válce v roce 1967 měli možnost koordinovat své operace proti sionistickému nepříteli z Východního břehu, který utvářel dlouhou hranici s Izraelem, avšak nyní se jim dostávala možnost operovat pouze na hranicích z jižního Libanonu.¹¹⁶

Pro palestinskou revoluci nebyla situace po porážce v událostech Černého září již tak přívětivá jako dříve. Jedním z důvodů byly především důležité politické změny na Blízkém východě, jako bylo úmrtí egyptského prezidenta Gamála Abd an-Násira a nově nastupující Anwar as-Sádát¹¹⁷ nebo kdy se Háfiz al-Asad chopil moci po svrnutí vlády v prosinci 1970 a stal se následně prezidentem Sýrie.¹¹⁸ Jordánský režim se pokoušel ovlivňovat politické strategie OOP, která se však stala hlavním představitelem palestinského lidu. V roce 1974 došlo na arabském summitu v Rabatu k mezinárodnímu uznání OOP jako hlavního představitele Palestinců. OOP bylo hlavně uznáno i v OSN, k čemuž se vztahují rezoluce 3210 a 3236. Z politického hlediska byl tento okamžik důležitým milníkem pro Palestince, jelikož toto uznání bylo vnímáno i jako vítězství nad hášimovským režimem.¹¹⁹ Dalším důsledkem Černého září byl vznik stejnojmenné teroristické organizace, které se bude podrobněji věnovat kapitola pátá.

¹¹⁶ PEARLMAN, W.: *Violence, Nonviolence, and the Palestinian National Movement*, str. 147.

¹¹⁷ Tamtéž, str. 147.

¹¹⁸ ČEJKA, M.: *Izrael a Palestina*, str. 142.

¹¹⁹ BARARI, H. A.: *Four Decades after Black September: A Jordanian Perspective. Civil wars*, str. 234.

4.5 Důsledky Černého září v regionu

4.5.1 Libanon

Palestinští partyzáni byli nuceni po událostech Černého září a po finální ofenzivě hášimovských sil odejít na území Libanonu. Na jihu Libanonu a v hlavním městě Bejrútu vytvořili nové základny, ze kterých následně vojensky operovali.¹²⁰ Libanonské vládě se již před událostmi Černého září vymkla z rukou kontrola území jižního Libanonu, kdy na podzim 1968 se velké množství fedajínů začalo soustřeďovat na západních svazích hory Hermon v libanonském regionu Arquub, který byl nedlouho poté pojmenován novináři jako Fatah Land.¹²¹ Do konce šedesátých let vybudovali Palestinci na tomto území nové zázemí pro upevnění svých pozic v Libanonu.¹²² V letech 1970-1971, kdy byla OOP vyhoštěna z hášimovského království, se Palestinci začali přesouvat právě na území jižního Libanonu, kde rozšířili své základny, což vyústilo ve zhoršování libanonsko-izraelských vztahů.

Předmětem sporu mezi maronitskými křesťany, kteří byli sjednoceni ve Falangistické straně, a muslimy v Libanonu, se stali právě Palestinci. Maronitští křesťané se pokoušeli o vyhoštění OOP ze země, avšak ze strany muslimů se Palestincům dostávalo podpory. Strana Sjednocených levicových sil, která zahrnovala Palestince, Drúzy a některé křesťany, začala počítat s tím, že se jí podaří oslabit falangisty. Těmito faktory byl narušen rovnovážný stav politicko-náboženských sil v Libanonu a zároveň vláda začala ztrácet kontrolu nad částí území.¹²³ Datum 13. dubna 1975 je považováno za počátek občanské války v Libanonu, kdy falangisté zaútočili na autobus plný Palestinců, který

¹²⁰ ISRAELI, R.: *Palestinians Between Israel and Jordan: Squaring the Triangle*, str. 76.

¹²¹ BECKER, J.: *The PLO: the rise and fall of Palestine Liberation organization*, str. 93.

¹²² SIRRIYEH, H.: *Jordan and the legacies of the civil war of 1970–71. Civil wars*, str. 76.

¹²³ ČEJKA, M.: *Izrael a Palestina*, str. 153.

směřoval do uprchlického tábora v libanonském Tall az-Za'taru. V následujících měsících došlo ke zničení centrálního trhu v Bejrútu a hlavní město se tak rozdělilo „zelenou linií“ na muslimský západní Bejrút a křesťanský východní Bejrút. Toto rozdělení města na dvě části, které byly pod kontrolou příslušných milic, trvalo až do konce občanské války v roce 1990.¹²⁴ Jih Libanonu byl ovládán OOP a muslimskými frakcemi, jako například šíitským hnutím Amal.¹²⁵ V červnu 1976 byla na žádost libanonského prezidenta Sulejmána Frandžijata pozvána syrská vojska na pomoc falangistům.¹²⁶ Paradoxem bylo, že falangistům se dostávalo také podpory Izraele. Po intervenci syrských sil byly uprchlické tábory Džisr al-Páša a Tall az-Za'tar zdevastovány falangisty.¹²⁷ Bylo zřejmé, že se Libanon stal válečným polem izraelsko-arabského konfliktu, jelikož se v občanské válce začali angažovat i ostatní aktéři jako Izrael, Palestinci, Sýrie, Irák, Írán, USA a OSN. Libanon, dříve neutrální území, se tak stal územím nestability a krvavých bojů.¹²⁸

4.5.2 Saudská Arábie

Události Černého září v Jordánsku ovlivnily situaci i na území Saudské Arábie, konkrétně ve východní provincii, kde pracovali lidé palestinského původu, kteří emigrovali do království Saudské Arábie po roce 1948 a pracovali zde především jako učitelé nebo v ropném průmyslu.¹²⁹ V srpnu 1970 navštívila delegace Fatahu Saudskou Arábii, aby vyjednávala s králem Fajsalem o podpoře palestinské věci. Král Husajn tento akt kritizoval s tím, že Palestinci zasahují do záležitostí

¹²⁴ KINGSTON, P.; OCHSENWALD, W. L.: *Lebanese Civil War. Britannica.*

¹²⁵ ČEJKA, M.: *Izrael a Palestina*, str. 153.

¹²⁶ ROBINS, P.: *A History of Jordan*, str. 146.

¹²⁷ ČEJKA, M.: *Izrael a Palestina*, str. 153.

¹²⁸ Tamtéž, str. 154.

¹²⁹ MANN, J.: *Saudi-Palestinian Relations During the Run-Up to and the Aftermath of Black September. Terrorism and Political Violence*, str. 713.

Saudské Arábie a do vnitřní politiky hášimovského království. Vyjednávání bylo ukončeno královým ujištěním, že podpory by se dostalo pouze organizacím, které spadají pod velení Jásira Arafata a pouze za podmínky využití podpory pro boj s Izraelem. V polovině srpna 1970 dorazil do Saudské Arábie člen jordánského kabinetu Aqif al-Fa'iz, který se připojil k jednání mezi králem Fajsalem a delegací Fatahu. Následně král Fajsal zdůraznil důležitost jordánské stability pro Saudskou Arábii.¹³⁰

Obavy krále Fajsala, týkající se Palestinců, jej donutili preventivně zavést bezpečnostní opatření v zařízeních zahraničních institucí, vládních budovách a městech s vyšší koncentrací Palestinců. Vydal také zákaz přijímat nové pracovníky palestinského původu a zpřísněna byla bezpečnostní opatření i v ropných městech. Na začátku září také došlo k nepokojům mezi Palestinci v Saudské Arábii po podepsání dohody mezi Američany a Izraelem o dodávkách zbraní. Tento akt byl vnímán jako ohrožení stability na Blízkém východě.¹³¹

Jakmile vypukly boje mezi fedajíny a hášimovským režimem, Ministerstvo informací v Saudské Arábii zakázalo lokálním mediím podávat veřejnosti informace o situaci v Jordánsku. Jedním z důvodů byl fakt, že se saudskoarabská vláda obávala nepokojů, které by mohly propuknout mezi obyvateli, zejména ve východní provincii. Avšak přes veškeré úsilí se informace na veřejnost dostaly skrze egyptské rozhlasové vysílání. Brzy na to se ve východní provincii začaly distribuovat letáky, které odsuzovaly lhostejnost saudskoarabské vlády vůči Palestincům a vraždění Arabů Araby. Někteří pracovníci v Džiddě se pokoušeli promluvit s velvyslancem Spojených států a vládními představiteli, avšak jejich audience byla zamítnuta. Také princ Abdulláh

¹³⁰ MANN, J.: Saudi-Palestinian Relations During the Run-Up to and the Aftermath of Black September. *Terrorism and Political Violence*, str. 717.

¹³¹ Tamtéž, str. 718.

bin Abd al-Azíz se pokusil zasáhnout do záležitostí spojených s Palestinci v Jordánsku, ale jeho snahy byly odmítnuty a bylo mu saudským králem doporučeno nezasahovat do vnitřních záležitostí jordánského království.¹³²

Krátce po vypuknutí bojů v Jordánsku začaly saudské bezpečnostní síly dostávat informace o plánových demonstracích a stávkách pracovníků v Aramco, aby vyjádřili soucit se svými palestinskými bratry.¹³³ Král měl velké obavy, že nepokoje vyvolané pracovníky by mohly značně poškodit ropný průmysl, a tím i saudskou ekonomiku, a proto nařídil další zpřísnění bezpečnostních opatření, především v Dahránu a na letišti v Džiddě. Vstup na území království byl umožněn jen těm, kteří obdrželi povolení od ministra zahraničí. Pracovníci palestinského původu ve školství, na vládních úřadech či v médiích dostali pracovní volno, aby nedošlo k veřejnému úniku informací.¹³⁴

Jakmile se začalo schylovat k podepsání mírové dohody mezi Jásirem Arafatem a králem Husajnem, král Fajsál vyjádřil spokojenost s ukončením bojů. Nechal vyslat delegaci deseti důstojníků jako supervizi nad uzavřeným příměřím, patrně aby vyjádřil podporu ostatním monarchiím a rovněž jako mírové gesto pro Palestince. Následně požádal korunního prince k vyslání další delegace do Jordánska na pomoc při rehabilitaci Palestinců. Saudská pomoc Palestincům byla značně vyzdvížena v médiích. Média také zdůraznila závazek vůči Palestincům, aby vláda získala veřejné mínění na svou stranu.¹³⁵ Po příměří v Jordánsku na saudském území nastal klid. Také smrtí egyptského

¹³² MANN, J.: Saudi-Palestinian Relations During the Run-Up to and the Aftermath of Black September. *Terrorism and Political Violence*, str. 720.

¹³³ Tamtéž, str. 720.

¹³⁴ Tamtéž, str. 721.

¹³⁵ Tamtéž, str. 721.

prezidenta Gamála Abd an-Násira, který značně ovlivňoval dění na Blízkém východě, se situace v Saudské Arábii uklidnila.¹³⁶

4.5.3 Izrael

Černé září se dotklo i situace v Izraeli, byť se neúčastnil bojů přímo. Docházelo ke konfrontacím, když z území hášimovského království napadali fedajini izraelské cíle. Také došlo k mobilizaci izraelské armády, která pomohla jordánským silám zahnat syrskou armádu, která stála na straně palestinských partyzánů.¹³⁷ Tento akt Izraele měl také pozitivní dopad na vývoj budoucích vztahů s Jordánskem a prohloubení oboustranné spolupráce, jelikož se ukázalo, že obě strany sdílí podobné cíle a nepřítelé, jako byly například palestinské odbojové organizace.¹³⁸ Velkým podporovatelem Izraele byly Spojené státy americké, které jej považovali za důležitého spojence v oblasti Blízkého východu.¹³⁹ Ztráty, které utrpěl Izrael od Šestidenní války do března 1971, byly přibližně 120 civilistů zabitých palestinskými silami, z řad armády bylo pak zavražděno 180 vojáků. Ve stejném časovém intervalu izraelská armáda na svém území usmrtila 1873 Palestinců.¹⁴⁰

¹³⁶ MANN, J.: Saudi-Palestinian Relations During the Run-Up to and the Aftermath of Black September. *Terrorism and Political Violence*, str. 722.

¹³⁷ NEVO, J.: September 1970 in Jordan: A Civil War?. *Civil wars*, str. 216.

¹³⁸ LUKACS, Y.: *Israel, Jordan, and the Peace Process*, str. 5.

¹³⁹ NEVO, J.: September 1970 in Jordan: A Civil War?. *Civil wars*, str. 216.

¹⁴⁰ GILBERT, M.: *Izrael: Dějiny*, str. 411.

5. ORGANIZACE ČERNÉ ZÁŘÍ

Organizace Černé září byla založena v roce 1971 v návaznosti na vyhoštění palestinských radikálních skupin jordánskou armádou z hášimovského království. Její název byl připomínkou jordánsko-palestinského konfliktu a památkou tisícům padlých Palestinců, kteří zahynuli během bojů. Tato nově vzniklá skupina byla militantní frakcí odtrženou od Arafatova hnutí Fatah.¹⁴¹

Mezi vůdce této nově vzniklé organizace patřili Abú Ijád, Abú Dáwúd a Alí Hasan Saláma, kteří byli původně vůdci Fatahu.¹⁴² Organizace Černé září se skládala pravděpodobně ze sta Palestinců a patnácti Evropanů. Jednou z prvních akcí spáchanou organizací Černého září byl atentát na jordánského předsedu vlády Wasfí at-Talla v Káhiře dne 28. listopadu 1971.¹⁴³ Wasfí at-Tall byl touto dobou v Egyptě, aby se účastnil zasedání Ligy arabských států. Ve zmíněný den byl zastřelen při vstupu do hotelu Sheraton, když se vracel z oběda, na který byl pozván Abd al-Cháliqem Hassúnem, generálním tajemníkem Ligy arabských států. Útok byl spáchán komandem Černého září pod velením Izzata Rabbáha.¹⁴⁴ Z počátku se vlády na Blízkém východě domnívaly, že šlo o malou fanatickou skupinu.¹⁴⁵

V prosinci 1971 organizace obrátila svou pozornost na Západ, konkrétně do Londýna, kde se nacházel Zaid ar-Rifá'í, jordánský velvyslanec. Byl napaden během své cesty na jordánské velvyslanectví na křižovatce Campden Hill Road a Duchess of Bedford's Walk ve městě

¹⁴¹ REUVENY, R.: *Black September. Britannica.*

¹⁴² DOBSON, C.: *Black September: Its Short, Violent History*, str. 43–47.

¹⁴³ BLACK, I.; MORRIS, B.: *Mossad: Izraelské tajné války*, str. 266.

¹⁴⁴ REVEE, Simon.: *One Day in September: The Full Story of the 1972 Munich Olympics Massacre and the Israeli Revenge Operation "Wrath of God"*, str. 20.

¹⁴⁵ Tamtéž, str. 21.

Kensington. Střelec zaútočil z této křižovatky opakovanou palbou na automobil s jordánským diplomatem. Zaid ar-Rifá'í byl postřelen do pravé ruky a auto v důsledku palby narazilo do zdi vedoucí podél silnice. Jordánský velvyslanec nakonec vyvázl z atentátu živý. K odpovědnosti za tento akt se následně přihlásila organizace Černé září z ústředí v Bejrútu.¹⁴⁶

Další případ související s činností organizace se v únoru 1972 týkal objevení pěti zabitých členů muchábaratu, bezpečnostní služby, ve sklepě jednoho bonnského domu.¹⁴⁷ Dalším z mnoha aktů, za které bylo zodpovědné právě Černé září, byl únos letadla patřícího společnosti Sabena na lince z Bruselu do Tel Avivu, které bylo nuceno přistát ve městě Lod v Izraeli. Únosci žádali propuštění 317 uvězněných Palestinců v Izraeli.¹⁴⁸ Černé září se k tomuto aktu doznalo a jeho velitelem byl Alí Abú Snajna, který již řídil první únos letadla společnosti El Al, které bylo na pravidelné lince z Londýna do Tel Avivu uneseno do Alžíru a rovněž únos letadla společnosti Lufthansa do Adenu v únoru 1972.¹⁴⁹

Aktivity Organizace Černého září pokračovaly v roce 1973, kdy jeho členové zaútočili na velvyslanectví Saudské Arábie v Chartúmu. Zde bylo zajato několik rukojmích, včetně Clea A. Noela, amerického velvyslance, jeho zástupce a zabit byl i belgický diplomat. Téhož roku v srpnu dvojice mladých členů Černého září zaútočila na cestující, kteří čekali na let do New Yorku na letišti v Aténách. Během tohoto útoku zabili útočníci tři civilisty a více než padesát osob bylo zraněno. V prosinci 1974

¹⁴⁶ REVEE, Simon.: *One Day in September: The Full Story of the 1972 Munich Olympics Massacre and the Israeli Revenge Operation "Wrath of God"*, str. 21.

¹⁴⁷ BLACK, I.; MORRIS, B.: *Mossad: Izraelské tajné války*, str. 266.

¹⁴⁸ Tamtéž, str. 267.

¹⁴⁹ Tamtéž, str. 268.

bylo Černé září Fatahem oficiálně rozpuštěno a většina jeho členů byla přeřazena do jiných palestinských organizací.¹⁵⁰

5.1 Mnichovský masakr

Pravděpodobně nejznámější akcí organizace Černé září byl útok ozbrojených palestinských teroristů na izraelské sportovce na Olympijských hrách v Mnichově v roce 1972.¹⁵¹ Tento útok byl teroristy plánován již od začátku roku 1972 a dostal krycí název „Iqrit a Bir'im“, což byly dvě severogalilejské vesnice, které byly zdevastovány Izraelci.¹⁵²

První dny Olympijských her probíhaly v poklidu i přesto, že panovalo jisté napětí, jelikož to byly první hry konané v Německu od olympijských her v roce 1936 pořádaných nacisty. Na večer 4. září se sportovní reprezentanti Izraele účastnili představení Šumař na střeše, po kterém zamířili do svých ubikací v Olympijské vesnici. Okolo čtvrté hodiny ráno se osm členů organizace Černého září dostalo přes plot do vesnice a zamířili přímo na Konollstrasse 31, kde byli izraelští sportovci ubytováni. Okolo půl páté ráno vnikli členové Černého září do bytů č. 1 a 3., kde se pokusili zajmout izraelské olympioniky. Některým se podařilo uniknout oknem, dva sportovci byli zabití a devět jich bylo zajato. Během přepadení zanechali teroristé na místě podmínky pro propuštění rukojmích. Požadovali propuštění 234 Palestinců vězněných v Izraeli a dvou vězňů v Německu. Tyto požadavky měly být splněny do deváté hodiny dopolední, avšak vyjednávači dokázali prodloužit termín až do páté hodiny odpoledne. Během této doby se zprávy o útoku teroristů dostaly do celého světa.¹⁵³ Požadavky ze strany teroristů byli Goldou

¹⁵⁰ REUVENY, R.: Black September. *Britannica*.

¹⁵¹ BINYON, M.: Black September's infamous massacre of Israeli athletes at Munich Olympics. *The Times*.

¹⁵² BLACK, I.; MORRIS, B.: *Mossad: Izraelské tajné války*, str. 268.

¹⁵³ ROSENBERG, J.: Learn About the Munich Olympic Massacre. *ToughtCo*.

Meirovou, izraelskou předsedkyní vlády, zamítnuty a německé úřady odmítly přistoupit na zrušení olympijských her.¹⁵⁴

Členům Černého září bylo jasné, že dojde ke konfrontaci. Teroristé odpoledne požadovali dvě letadla k tomu, aby mohli z Německa odcestovat do Káhiry, kde by měli lepší zázemí pro vyjednávání. Němečtí představitelé souhlasili, ale věděli, že nemohou dovolit teroristům opustit zemi. Němci proto ve snaze ukončit stávající situaci zorganizovali operaci Sunshine, kdy plánovali napadnout bytový dům, ve které teroristé přebývali. Kvůli televizním médiím se však informace donesly ke členům Černého září a německý útok byl zmařen. Následně Němci naplánovali útok na letišti, ale tento plán byl také prozrazen. Ve večerních hodinách byli teroristé včetně rukojmích transportováni vrtulníkem na letiště, kde již čekali němečtí odstřelovači. V následujících chvílích se odehrály přestřelky, během kterých byli zabití všichni rukojmí a členové Černého září s výjimkou tří, kteří byli zadrženi a uvězněni.¹⁵⁵ Podle Benna Morrise byli přeživší a zadrženi pouze dva, kteří byli následně propuštěni. Pro Izrael byl Mnichovský masakr velmi deprimující, jelikož německé prostředí připomínalo Izraelcům traumatizující vzpomínky z dob druhé světové války. Současně se také v Izraeli projevila určitá neorganizovanost a neschopnost předvídat potenciální nebezpečí.¹⁵⁶

¹⁵⁴ BLACK, I.; MORRIS, B.: *Mossad: Izraelské tajné války*, str. 268.

¹⁵⁵ ROSENBERG, J.: *Learn About the Munich Olympic Massacre*. *ToughtCo*.

¹⁵⁶ BLACK, I.; MORRIS, B.: *Mossad: Izraelské tajné války*, str. 269.

6. ZÁVĚR

Události, které předcházely Černému září v Jordánsku jsou stěžejní pro pochopení jordánsko-palestinských vztahů a příčin vzniku zmíněného konfliktu. Změna v bilaterálních vztazích se začala projevovat po Šestidenní válce v roce 1967, kdy v důsledků tohoto konfliktu nastala enormní vlna migrace palestinských uprchlíků ze Západního břehu na území Jordánska.

Tato demografická změna v hostitelské zemi zapříčinila převýšení počtu původního beduínského obyvatelstva Jordánska Palestinci. Díky bitvě u Karamé v roce 1968 se Palestinci v čele s Jásirem Arafatem dostali do mezinárodního povědomí a jejich politický a vojenský vliv začal postupně růst. Fedajínské skupiny nabíraly nové členy a legitimita OOP jako zástupce palestinského lidu značně posílila.

Stále větším zasahováním do vnitřních záležitostí Jordánska začalo růst i znepokojení krále Husajna a na Palestince bylo brzy pohlíženo jako na potencionální hrozbu.

Vztahy Palestinců a Jordánska v období od Šestidenní války až po Černé září lze charakterizovat jako období narůstajících nepokojů, nedůvěry, krvavých střetů, ale i uzavírání mírových dohod, které však byly posléze často porušovány. Všechny události od ozbrojených střetů až po únosy letadel zapříčinily takový nárůst napětí, že dne 17. září vypukla v Jordánsku občanská válka, známá jako Černé září.

Události Černého září poznamenaly obě strany konfliktu a staly se důležitým milníkem, který zformoval jejich budoucnost a další dění v regionu. Obě strany prezentovaly konfrontaci odlišnými způsoby a každá z nich obviňovala druhou ze vzniklých konfliktů a napáchaných škod.

S dosazením nového předsedy vlády Wasfí at-Talla Jordánsko razilo po Černém září protipalestinskou politiku, která omezila demokracii a rovný přístup, přičemž důsledkem bylo například ukončování pracovních poměrů palestinských zaměstnanců ve veřejném sektoru. Nedůvěra vůči Palestincům způsobila v království polarizaci jordánského obyvatelstva ve vztahu k palestinské přítomnosti. V důsledku zářijových událostí začala posilovat jordánská národní identita a jordánský nacionalismus, který nebyl do té doby příliš výrazný. Dalším z důležitých důsledků konfliktu byl úpadek jordánské ekonomiky. Tento pokles byl zapříčiněn pozastavením různých projektů a stagnací téměř ve všech sektorech ekonomiky.

V roce 1972 byl králem Husajnem prezentován plán Spojeného arabského království, jelikož došel k závěru, že pokud by měl Západní břeh znovu spadat pod jordánskou administrativu, nebylo by možné tomuto území vládnout stejně jako před rokem 1967. Zmíněný plán přišel s ideou vytvoření federace Jordánska a palestinského Západního břehu Jordánu. Jordánská vláda by tak spravovala oba regiony. Návrh byl však zamítnut.

Postup Jordánska během Černého září značně zhoršil reputaci země mezi jeho sousedy. Jordánsko bylo negativně vnímáno nejen obyvateli Západního břehu, arabskými vůdci, ale i veřejným míněním v Arabském světě.

Pro Palestince bylo Černé září obrovským neúspěchem, který je vedl k silné sebereflexi. Palestinci byli po vyhoštění z Jordánska nuceni hledat novou podporu a základny, ze kterých by mohli operovat. Novým útočištěm se pro ně stalo území jižního Libanonu, kde založili novou vojenskou přítomnost a odkud koordinovali partyzánské akce proti Izraeli.

Situace v Libanonu se začala postupem času zhoršovat, když s přítomností palestinského elementu došlo k destabilizaci na libanonské politické scéně. Tato situace posléze vyústila v roce 1975 k občanské válce, která v zemi trvala až do roku 1990. Politickým úspěchem po Černém září bylo pro Palestince uznání OOP jako oficiální zástupce palestinského lidu na summitu v Rabatu v roce 1974 a výstup Jásira Arafata v OSN. Palestinci vnímali tento posun jako výhru nad Jordánskem na mezinárodní scéně.

Dalším důležitým důsledkem byl vznik nové teroristické organizace Černé září, která byla odštěpenou frakcí Fatahu a jejím vůdcem se stal Saláh Chalaf, známý rovněž jako Abú Ijád. Teroristické útoky, které měla tato nově vzniklá organizace na svědomí, byly především protijordánského charakteru. Organizace spáchala například atentát na jordánského ministerského předsedu vlády Wasfi at-Talla v Káhiře nebo se pokusila o atentát na Zajda ar-Rifá'ího, jordánského velvyslance ve Velké Británii. Měla však na svědomí i útoky mezinárodního rozsahu, jako byl útok na izraelské olympioniky v roce 1972 na Olympijských hrách v Mnichově.

Černé září mělo dopad i na okolní státy v regionu. Izrael během Černého září posílil své vazby na Spojené státy, které po podepsání dohody na konci roku 1970 začaly Izrael více financovat a Izraeli se dostalo také většího přísunu zbraní a technologií. Vztahy Izraele

s Jordánskem se po uvedených událostech zlepšily vzhledem ke společně sdíleným cílům. Po odražení syrských sil z jordánského území se Háfizovi al-Asadovi podařilo využít svého renomé a situace v regionu a převzít moc v Sýrii. Také vnitropolitická situace v Saudské Arábii se zhoršila v důsledku Černého září. Král Fajsal se snažil o cenzuru informací o dění v sousedním Jordánsku, aby zabránil nepokojům v zemi, konkrétně v provinciích s velkou hustotou palestinského obyvatelstva. To se však nepodařilo a následně se mu dostalo velké kritiky, především od komunity Palestinců, kteří kritizovali lhostejnost Saúdské Arábie k jejich palestinským bratrům v Jordánsku. Palestinci začali plánovat stávky a král Fajsal poté zavedl v zemi přísné restriktce. Pomoc se Palestincům v Jordánsku dostala spíše v humanitární podobě, neboť král Fajsal odmítl zasáhnout do bojů přímo. V Egyptě po dlouhých mírových vyjednávání v Káhiře zemřel Gamál Abd an-Násir a jeho nástupcem se stal Anwar as-Saddát, který začal kritizovat myšlenku panarabismu a provedl personální změny ve vládě, konkrétně mezi an-Násirovými příznivci.

Důvěra arabských vlád a jejich čelních představitelů k palestinským organizacím po událostech Černého září výrazně klesla a arabské země již nevyjadřovaly palestinským organizacím takovou podporu, jako tomu bylo po Šestidenní válce.

Černé září bylo klíčovým okamžikem, který ovlivnil následné dění na Blízkém východě, především situaci v Libanonu, postoj Sýrie k Jordánsku, situaci v Saudské Arábii, ale i vztahy mezi Egyptem a Palestinci. Mezi Izraelem a Jordánskem došlo ke sblížení vzhledem ke společné snaze omezit vliv Palestinců a OOP. Zmíněné události však poznamenaly negativně zejména vztah Jordánska k palestinské

politické reprezentaci. Černé září bylo významnou etapou palestinské otázky, která měla dopad nejen na vzájemné palestinsko-jordánské vztahy, ale i na pozdější vývoj izraelsko-palestinského konfliktu.

7. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ

BARACSKAY, Daniel. *The Palestine Liberation Organization: Terrorism and Prospects for Peace in the Holy Land*. Santa Barbara: Praeger, 2011. ISBN 0313381518.

BARRARI, Hassan A. Four Decades after Black September: A Jordanian Perspective. *Civil Wars* [online]. Taylor & Francis, 2008, 10(3), 231-243, [cit. 2021-3-17]. ISSN 1369-8249. Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/13698240802168015>

BBC; 1970: Civil war breaks out in Jordan. *BBC News* [on-line]. Nedatováno, [cit. 2021-3-11]. Dostupné z: http://news.bbc.co.uk/onthisday/hi/dates/stories/september/17/newsid_4575000/4575159.stm

BBC; 1970: Hijacked jets destroyed by guerillas. *BBC News* [on-line]. Nedatováno, [cit. 2021-2-25]. Dostupné z: http://news.bbc.co.uk/onthisday/hi/dates/stories/september/12/newsid_2514000/2514929.stm

BBC; History of airliner hijackings. *BBC News* [on-line]. 2001, [cit. 2021-2-25]. Dostupné z: http://news.bbc.co.uk/2/hi/south_asia/1578183.stm
[BBC 25/02/2021](#)

BECKER, Jillian. *The PLO: the Rise and Fall of the Palestine Liberation Organization*. London: Weidenfeld and Nicolson, 1984. ISBN 0-297-78547-8.

BEN-AMI, Shlomo. *Scars of War, Wounds of Peace: the israeli-arab tragedy*. New York: Oxford University Press, 2005. ISBN 0-19-518158-1.

BINYON, Michael. Black September's infamous massacre of Israeli athletes at Munich Olympics. *The Times* [online]. 2018, [cit. 2021-04-06]. Dostupné z: <https://www.thetimes.co.uk/article/black-september-s-infamous-massacre-of-israeli-athletes-at-munich-olympics-9806n02kd>

BLACK, Ian; Benny MORRIS. *Mossad: Izraelské tajné války*. 4. vydání. Brno: Jota, 2011. ISBN 978-80-7217-953-4.

ČEJKA, Marek. *Izrael a Palestina: minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu*. 4. aktualizované vydání. Brno: Barrister & Principal, 2015. ISBN 978-80-7485-089-9.

DOBSON, Christopher. *Black September: Its Short, Violent History*. New York: Macmillan, 1974. ISBN 0-02-531900-0.

FRUCHTER-RONEN, Iris. Black September: The 1970–71 Events and their Impact on the Formation of Jordanian National Identity. *Civil Wars* [on-line]. Taylor & Francis, 2008, (10)3, 244-260, [cit. 2021-03-25]. ISSN 1369-8249. Dostupné také z: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13698240802167991>

GILBERT, Martin. *Izrael: dějiny*. Praha: BB art, 2002. ISBN 80-7257-740-9.

ISRAELI, Raphael. *Palestinians Between Israel and Jordan: Squaring the Triangle*. Santa Barbara: Praeger, 1991. ISBN 0275939383.

KINGSTON, Paul; William L. OCHSENWALD. Lebanese Civil War. *Britannica* [online]. 2020, [cit. 2021-03-30]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/event/Lebanese-Civil-War>

LUKACS, Yehuda. *Israel, Jordan, and the Peace Process*. New York: Syracuse University Press, 1997. ISBN 0815627203.

MANN, Joseph. Saudi-Palestinian Relations During the Run-Up to and the Aftermath of Black September. *Terrorism and Political Violence* [online]. Taylor & Francis, 2014, 26(4), 713-724, [cit. 2021-04-19]. ISSN 0954-6553. Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/09546553.2013.773899>

NEVO, Joseph. September 1970 in Jordan: A Civil War? *Civil Wars* [online]. Taylor & Francis, 2008, 10(3), 217-230, [cit. 2021-3-13]. ISSN 1369-8249. Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/13698240802168056>

PEARLMAN, Wendy. *Violence, Nonviolence, and the Palestinian National Movement*. New York: Cambridge University Press, 2011. ISBN 978-1-107-00702-4.

RAAB, David. *Terror in Black september: The First Eyewitness Account of the Infamous 1970 Hijackings*. New York: Palgrave Macmillan, 2007. ISBN 1-4039-8420-4.

REUVENY, Rafael. Black September. *Britannica* [online]. 2020, [cit. 2021-04-04]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/Black-September-political-organization-Palestine>

REEVE, Simon. *One Day in September: The Full Story of the 1972 Munich Olympics Massacre and the Israeli Revenge Operation "Wrath of God"*. New York: Arcade Publishing, 2000. ISBN 1-55970-603-1.

ROBINS, Philip. *A History of Jordan*. Cambridge: Cambridge University Press, 2004. ISBN 9780521598958.

ROSENBERG, Jennifer. Learn About the Munich Olympic Massacre. *ThoughtCo* [online]. 2018, [cit. 2021-04-09]. Dostupné z: <https://www.thoughtco.com/munich-massacre-1779628>

RUBIN, Barry; RUBIN, Judith Colp. *Yaser Arafat: A Political Biography*. New York: Oxford University Press, 2003. ISBN 0-19-516689-2.

SALIBI, Kamal. *The Modern History of Jordan*. 2. vydání. London: I.B. Tauris, 2006. ISBN 1-86064-331-0.

SHLAIM, Avi. *Lion of Jordan: The Life of King Hussein in War and Peace*. New York: Alfred A. Knopf, 2008. ISBN 978-1-4000-4305-7.

SIRRIYEH, Hussein. Jordan and the legacies of the civil war of 1970–71. *Civil Wars* [online]. Taylor & Francis, 2007, 3(3), 74-86, [cit. 2021-03-26]. ISSN 1369-8249. Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13698240008402447>

TERRILL, Andrew W. The Political Mythology of the Battle of Karameh. *Middle East Institute* [online]. 2001, [cit. 2021-2-20]. ISSN 00263141. Dostupné z:

https://www.jstor.org/stable/4329583?seq=1#metadata_info_tab_contents

The Palestinian Organizations, Their Leaders and Ideologies. In CURTIS, Michael; NEYER, Joseph; WAXMAN, Chaim I.; POLLACK, Allen. *The Palesinians: People, History, Politics*. New Brunswick, N. J.: Transaction Books, 1975. ISBN 0-87855-597-8.

Time; World: Drama of the desert: The week of the Hostages. *Time* [online]. 1970, 96(12), [cit. 2021-2-27]. Dostupné z: <http://content.time.com/time/subscriber/article/0,33009,942267-3,00.html>

UNITED NATIONS, Department of Economic and Social Affairs. Migration. *Population Division* [online]. New York: United Nations, 2015, [cit. 2021-03-23]. Dostupné z: <https://population.un.org/wpp/Download/Standard/Migration/>

8. RESUMÉ

This bachelor's thesis is focused on an important turning point in the history of the Middle East. The Civil war in Jordan in September 1970, also known as the Black September was a cruel conflict between Palestinian armed fractions and the Hashemite monarchy of Jordan. This thesis aims to map the development of mutual relations between the both mentioned entities from the Six-Day War in 1967 till the half of the following decade. The period from 1967 till the Black September can be characterized as an era of uneasiness, trust in decline, brutal clashes, signing agreements and then again, breaking them. These incidents resulted in the civil war on September 17, 1970, which had an enormous impact on shaping the bilateral relations and the development of each of the two nations. The Jordanian policy turned against the PLO and the Palestinians right after the Black September. The Palestinians were forced to find a new area to settle down, namely the southern Lebanon. The Palestinians expanded their bases and started their operations against Israel. The presence of the Palestinian military organizations had caused a destabilization of the internal political situation in Lebanon, which led later to the beginning of the Lebanese Civil War in 1975. Due to Black September, a new terrorist organization of the same name emerged and assassinated for example Wasfi al-Tall, or killed Israeli sportsmen at the Olympic Games in Munich 1972. The Black September affected the political affairs of other Arab countries in the Middle East as well, e.g. Israel, Syria, Lebanon, Saudi Arabia, Iraq or Egypt and their mutual relations. Besides the mutual Jordanian-Palesinian relations, the impact of Black September could be observed at latter development of the Israeli-Palestinian conflict.